

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Волкової Юлії Ігорівни «Формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

У глобалізованому суспільстві, що загубилося в інтернет-мережах, переорієнтація освітньої парадигми з монологічної на інтерактивну діалогічну взаємодію актуалізує проблему комунікативної компетентності вчительського корпусу. З огляду на комунікативну природу мистецтва дослідження спеціально організованого процесу формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики й хореографії саме на часі. Тому дослідження Ю.І. Волкової «Формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії» є актуальним і своєчасним як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Доцільність вибору теми роботи підтверджує той факт, що вона виконана в межах тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Методологічні та методичні основи модернізації фахової підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін», а також становить частину комплексного проекту «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні».

Дисертанткою на високому теоретичному рівні обґрунтовано науковий апарат дослідження, його теоретико-методологічну основу. Досить вдало підібрано комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних методів, що дозволило Ю.І. Волковій повністю виконати поставлені завдання. Успішне досягнення мети забезпечує й солідна експериментальна база наукових розвідок (чотири університети) та достатня кількість використаних джерел.

Беззаперечними є наукова новизна й теоретичне значення дисертаційного дослідження, що характеризують змістову сторону отриманих результатів і відбивають нові теоретичні положення, які раніше не були зафіксовані в теорії та методиці музичного й хореографічного навчання. Дисертанткою вперше як самостійну наукову проблему досліджено сутність, зміст і компонентну структуру феномена «художньо-комунікативні уміння майбутніх учителів музики і хореографії»; теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують продуктивність процесу формування означених умінь на основі синтезу музичного й хореографічного мистецтва; вдало розроблено відповідний критеріальний апарат, запропоновано організаційно-методичну модель та практично апробовано ефективність авторської методики формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії.

Дисертаційна робота Ю.І. Волкової має вагоме практичне значення, оскільки основні теоретичні положення й методичні рекомендації, запропоновані авторкою, її спецкурс «Форми й засоби художньої комунікації в мистецько-освітньому середовищі» стануть в нагоді при розробці навчально-методичних посібників, навчальних програм, методичних вказівок щодо організації комунікативної діяльності студентів, а поетапна методика формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії може бути практично реалізована в освітньому процесі педагогічних вишів.

Аналіз дисертації дає підставу стверджувати про доцільно й концептуально виправдану структуру дослідження, її логічність і спрямованість на послідовне розв'язання визначених наукових завдань, кожне з яких відповідає поставленій меті.

У позитивному полі аналізу змісту дисертаційного дослідження відзначимо, що безперечною заслугою Ю.І. Волкової є уточнення змістового навантаження таких базових понять дослідження, як «художня комунікація» (р. 1.1), «художньо-комунікативна діяльність вчителів музики і хореографії»

(р. 1.2), «комфортне художньо-освітнє середовище» (р. 2.1) «поліхудожній семантичний тезаурус» (р. 2.2). Переконливими видаються теоретичні положення, запропоновані дисертанткою щодо визначення сутності, змісту та компонентної структури художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії (р. 1.3).

Суттєвим теоретичним здобутком дисертаційної роботи слід вважати конкретизацію загальнонаукових підходів, серед яких полісуб'єктний, середовищний, синергетичний, герменевтичний, семіотичний і контекстно-діяльнісний (р. 2.1). Так, не викликає заперечень необхідність використання в дослідженні синергетичного підходу, що спрямований на активізацію творчого потенціалу студентів через створення ситуацій невизначеності, нестабільності, певного «хаосу», які виявляють нелінійність, багатоваріантність процесу художньої взаємодії, базуються на поєднанні свідомого й інтуїтивного рівнів художньої комунікації таї зумовлюють творчий пошук і свободу вибору майбутніх учителів музики й хореографії.

На позитивну оцінку заслуговує авторській підхід до визначення педагогічних принципів (р. 2.1), на яких ґрунтується формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики й хореографії (комфортного художнього спілкування, поліхудожньої творчої взаємодії, сензитивної діалогічності, художньо-комунікативного розуміння).

Переконливими та безперечно важливими в теоретичному і практичному вимірах є запропоновані Ю.І. Волковою педагогічні умови формування означеного феномену (р. 2.2), серед яких: стимуляція позитивної полімотивації до художньо-комунікативної діяльності, використання синергетичного потенціалу художньо-освітнього середовища, розширення поліхудожнього семантичного тезаурусу студентів, ініціювання рефлексивної позиції майбутніх учителів музики і хореографії.

Цінним здобутком дисертантки слід вважати методи, за яких реалізуються означені умови, зокрема: інноваційні методи асоціативної візуалізації художніх вражень, фасилітованої дискусії, інсценування

живописних творів, евритмії, синектики, трансактного моніторингу, та ін.; модифіковані методи рухової візуалізації творів образотворчого мистецтва, контекстного аналізу творів мистецтва, семантичної алгоритмізації, імітаційного моделювання художньо-комунікативних ситуацій, рефлексивного аналізу педагогічної художньої взаємодії та ін.; авторські методи поліхудожньої інсталяції, чуттєво-резонансної імпровізації та ін.

Теоретично обґрунтованим і експериментально перевіреним видається діагностичний апарат дослідження (р. 3.1), в якому на основі запропонованої у першому розділі компонентної структури означеного феномену й відповідних критеріїв та їх показників було визначено три якісні рівні сформованості художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії.

На високу оцінку заслуговує авторська методика формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики й хореографії, ефективність якої було підтверджено дослідно-експериментальним шляхом на всіх чотирьох її етапах (інформативно-кумулятивному, когнітивно-операціональному, творчо-діяльнісному та проектувально-коригувальному).

Умови експериментальної апробації теоретичних і методичних положень дослідження, його хід та аналіз результатів переконують у вірогідності одержаних даних (р. 3.2). Наголосимо, що застосування Ю.І. Волковою статистичних методів їх обробки гарантує об'єктивність експериментальних результатів. Продуктивність теоретичних положень та дієвість практичних розробок доведені дисертанткою на основі аналізу рівнів сформованості означеного феномену за визначеними критеріями та показниками. Позитивним є виявлення стійкої тенденції переходу студентів експериментальної групи зі спонукально-адаптивного рівня на частково-продуктивний і самостійно-творчий.

Достатнім є оприлюднення результатів наукової роботи. Дисертантка одноосібно підготувала 12 публікацій, 7 з яких надруковано у провідних

наукових фахових виданнях України, 1 – у міжнародному виданні. Основні положення дисертації обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських конференціях. Зміст автореферату ідентично репрезентує найважливіші положення й висновки дисертації.

Умотивованими є висновки авторки, які підтверджені вагомими аргументами і відповідають поставленим завданням, викладені чітко й переконливо на достатньому науковому рівні й відзначаються самостійністю і новизною. Отже, можна констатувати, що мета дослідження досягнута.

Високо оцінюючи виконане дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання дискусійного характеру.

1. У дисертації наявна серйозна методологічна база, зокрема у другому розділі при визначенні науково-методичних засад формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики й хореографії детально конкретизовано полісуб'єктний, середовищний, синергетичний, герменевтичний, семіотичний і контекстно-діяльнісний підходи. У той же час, оскільки взагалі всі теоретичні викладки у роботі ґрунтуються на таких загальнонаукових підходах, як діяльнісний, синергетичний та герменевтичний, видавалося б логічним включити їх і до теоретико-методологічної основи дослідження.

2. Дисертанткою проведено ґрунтовний термінологічний аналіз базових понять дослідження. Так, пропонується розглядати «комунікацію» як активний процес обміну інформацією, її осмислення й пізнання (с. 14), а також наводяться слушні висловлювання науковців щодо специфіки терміну «спілкування» (сс. 15-16). Тому викликає запитання прагнення дисертантки використовувати терміни «комунікація» і «спілкування» як синонімічні.

3. Заслужують на позитивну оцінку докладно розглянуті в дисертації художньо-комунікативні вміння майбутніх учителів музики і хореографії, перелік яких подано на сс. 58, 61, 63, 64. Проте з метою унаочнення бажано було би представити досліджуваний феномен у більш узагальненому, схематизованому вигляді.

4 Вагомим внеском дослідниці стало виявлення комплексу узагальнених художньо-комунікативних умінь, що складається з чотирьох груп (уміння встановлювати діалогічну взаємодію з художнім твором, Автором, іншими у процесі сприйняття і вербального аналізу художнього змісту твору; уміння встановлювати інтерактивну художню взаємодію в процесі художньо-виконавської інтерпретації та створення мистецьких творів; уміння організовувати полісуб'єктну художню взаємодію учнів з творами мистецтва в процесі фахової квазіпедагогічної діяльності; уміння адекватно оцінювати, коригувати й проектувати результати художньо-педагогічної комунікації). Вважаємо, що запропоновані дисертанткою узагальнені вміння варто було би означити як комплекс фахово-педагогічних художньо-комунікативних компетенцій.

5. Відзначаючи здатність дисертантки чітко, логічно й переконливо анотувати своє дисертаційне дослідження, в авторефераті бажано було би, на наш погляд, презентувати одну з анотацій у більш розширеному вигляді.

6. Багатий на ідеї різноплановий матеріал дисертації має кілька важливих аспектів, які можуть стати основою різножанрових наукових видань монографічного і методичного характеру. Тому в якості побажання пропонуємо дисертантці та її науковому керівнику видати щонайменше монографію, посібник і методичні розробки з окремих проблем художньо-комунікативної діяльності у сфері мистецької освіти, особливо – хореографічної.

Втім, висловлені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Проведене дослідження є суттєвим внеском у наукову розробку актуальної проблеми ефективної підготовки майбутніх учителів музики і хореографії. Зокрема, обґрунтування й апробація методики формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії сприятиме перегляду усталеної організації процесу підготовки фахівців музично-педагогічного та хореографічно-педагогічного профілю і

відкриває нові шляхи для подальших досліджень щодо розвитку їх комунікативної культури.

Висновок. Дисертаційна робота за актуальністю обраної проблеми, рівнем її розробки, практичною значущістю є самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає чинним вимогам пп. 11-15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Волкова Юлія Ігорівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри мистецької педагогіки та хореографії
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

Г.Ю. Ніколаї

